

INFORMÁCIÓMEGOSZTÁS –
AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS HATÉKONYSÁGÁNAK
NÖVELESE A TERRORELHÁRÍTÁS TERÜLETÉN

A TÉMAKÖR KUTATÁSÁNAK JELENTŐSÉGE

A terrorizmus az egyik legrégebben velünk lévő biztonsági kockázat, az ókortól jelen van az emberiség történelmében.¹ A modern kori terrorizmus a 19. századi forradalmi radikalizmusból eredeztethető.² A problémakör jelenleg is az egyik legnagyobb nemzetbiztonsági kockázat az Európai Unióban (EU) és az Amerikai Egyesült Államokban (USA). Az USA Nemzeti Hírszerzési Igazgatója (Director of National Intelligence – DNI) vezeti az USA Hírszerző Közösséget (Intelligence Community – IC).³ Hivatala (Office of the Director of National Intelligence – ODNI) minden évben kiad egy, az IC információin alapuló nyilvános értékelést az USA-t érintő fenyegetésekről. A legfrissebb jelentés szerint a terrorizmus kiemelkedik az USA biztonságát a következő évben érintő transznacionális kihívások köréből.⁴ E téren az Iszlám Államot (Islamic State of Iraq and Syria – ISIS), az al-Káidát, a fajilag vagy etnikailag motivált erőszakos szélsőségeket (Racially or Ethnically Motivated Violent Extremists – RMVE), továbbá Iránt és a Hezbollahot nevezi meg, mint belföldön és külföldön tartós fenyegetést jelentő tényezőket.⁵ A Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynöksége (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation – Europol) – amelynek egyik feladata, hogy segítséget nyújtson a nemzeti bűnüldöző hatóságoknak a terrorizmus elleni küzdelemhez⁶ – szintén minden évben kiad egy jelentést a terrorizmus helyzetéről és tendenciáiról (EU Terrorism Situation and Trend Report – TE-SAT).⁷

¹ JENKINS 2023.

² United Nations Office on Drugs and Crime (é. n.).

³ *Who We Are*. Online: www.dni.gov/index.php/who-we-are.

⁴ Office of the Director of National Intelligence (ODNI) 2023: 26.

⁵ ODNI 2023: 31.

⁶ *European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol)*. Online: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/europol_en.

⁷ Europol 2022a.

A 2022-ben kiadott dokumentumban foglaltak alapján a terrorizmus aktuálisan is komoly fenyegetést jelent Európa biztonságára.⁸

A VÁLASZTÓVONALAT JELENTŐ TERRORTÁMADÁSOK
AZ USA-BAN ÉS EURÓPÁBAN A 21. SZÁZAD ELEJÉN

Egy, az al-Káida terrorszervezet által kiképzett csoport 2001. szeptember 11-én repülőgépeket térített el az USA-ban, majd azokat felhasználva terrortámadásokat hajtottak végre Amerika területén. A támadások következtében közel 3000 ember vesztette életét.⁹ A támadás körülményeinek kivizsgálása érdekében 2002 elején felállították a Szenátus és a Fehér Ház által jelölt nemzetbiztonsági szakemberekből álló Közös Bizottságot, amely jelentésében több kritikát is megfogalmazott a terrorelhárításban érintett szervezetek tevékenységét érintően.¹⁰ A Fehér Ház és a Kongresszus 2002 végén felállította a 9/11 Bizottságot is, amely nemcsak az eseményeket vizsgálhatta, hanem ajánlásokat is megfogalmazhatott a terrorelhárítás hatékonyabbá tétele céljával.¹¹ A Bizottság 2004. július 22-én adta ki jelentését,¹² amelyben több, az eredményesség szempontjából lényeges hiányosságot is feltüntettek. Rögzítették például, hogy az ügynökségek közötti együttműködés, és benne az információmegosztás nem volt megfelelő; a szervezetek között rivalizálás folyt. Megemlítették továbbá, hogy a Központi Hírszerzési Ügynökség (Central Intelligence Agency – CIA) igazgatójának korlátozott hatalma volt csupán a hírszerző közösség tagjainak irányítása tekintetében. A feltárt hiányosságok megszüntetése érdekében megfogalmazott javaslatok között szerepelt több más mellett a Nemzeti Hírszerzési Igazgató Hivatalának létrehozása. Egy szervezeté, amely a hírszerző szolgálatok felett állva, valós hatalommal felruházva, mint egy központi vezető szerv hatékonyan elő tudja mozdítani a hírszerző szolgálatok együttműködését, illetve a közös feladatok esetén a tevékenységek összehangolását. A bizottság javasolta továbbá egy Nemzeti Terrorizmusellenes Központ (National Counterterrorism Center – NCTC) létrehozását is, azonban már ezt megelőzően az akkori elnök, George W. Bush 2003. január 28-i beszédében is szorgalmazta egy, a terrorfenyegetésekkel foglalkozó integrációs központ létrehozását.

⁸ Europol 2022a: 4.

⁹ 9/11 Investigation. Online: www.fbi.gov/history/famous-cases/911-investigation.

¹⁰ Report of the Joint Inquiry into the Terrorist Attacks of September 11, 2001 2002.

¹¹ About the Commission. Online: www.9-11commission.gov/.

¹² About the Commission.

Az USA-ban történeteket természetesen az európai országok vezetői sem hagyták figyelmen kívül, sőt, sajnálatos módon a terrrorszervezetek nemzetközi működése jelentette kiemelkedő veszélyt Európa is nagyon rövid idő múlva közvetlenül meg tapasztalta. 2004. március 11-én robbantások sorozatát hajtották végre Madridban a vasúti hálózat ellen. A támadásban 191 ember halt meg. A támadásban érintett személyek több terrrorszervezethez is köthetők voltak, köztük az al-Káidához is.¹³

2005. július 7-én, a reggeli órákban London tömegközlekedését négy bombatámadás érte. Két pokolgépet robbantottak fel a metróhálózat egy-egy szakaszán, egyet az egyik metróállomáson, míg a negyediket egy emeletes buszon. A támadásoknak összesen ötvenketten estek áldozatul. 2005. július 21-én újabb négy támadást kíséreltek meg Londonban ugyanilyen helyszínek ellen, de ebben az esetben a detonátorok nem működtek.¹⁴

A TITKOSSZOLGÁLATOK EGYES, A VIZSGÁLT TÉMAKÖR KAPCSÁN LÉNYEGES MŰKÖDÉSI SAJÁTOSSÁGAI

A 20. század elején már jelen voltak azok a szervezetek, amelyek szervezetszerűen, hosszú távon láttak el olyan tevékenységet, amelyek napjainkban a titkosszolgálatok¹⁵ feladatkörébe tartoznak. Gondolhatunk itt például a legismertebb amerikai, polgári területen működő elhárító szervezetre, a Szövetségi Nyomozó Irodára (Federal Bureau of Investigation – FBI), amelynek elődszervezetét 1908-ban hozták létre.¹⁶ A 20. század folyamán ezen szervezetek specializálódtak, és megjelentek például a hírszerző és az elhárító, valamint a katonai és a polgári szolgálatok. Sok esetben ezek irányítása más-más szervezethez, személyhez tartozott.¹⁷ A technikai fejlődés következtében pedig szintén már a 20. században megjelentek azok a titkosszolgálatok

¹³ REINARES 2009.

¹⁴ Intelligence and Security Committee 2006: 2.

¹⁵ „Titkosszolgálat: titkos tevékenységet végző, titkosszolgálati eszközöket és módszereket alkalmazó nemzetbiztonsági szervezetekre általánosan használt gyűjtőfogalom. Idetartozik a hírszerző, felderítő, elhárító, ill. egyéb titkosszolgálati feladatkörrel rendelkező szerv. Személyi állományát, tevékenységét, objektumait, munkamódszereit stb. nagyfokú titkosság jellemzi.” BODA 2019: 569.

¹⁶ *A Brief History*. Online: www.fbi.gov/history/brief-history.

¹⁷ Példaként lehet hozni az 1909 októberében alapított brit Secret Service Bureau-t, amelyből kivált a Biztonsági Szolgálat (MI5), amely a Belügyminisztérium irányítása alá tartozott/tartozik. Forrás: *The Establishment of the Secret Service Bureau*. Online: www.mi5.gov.uk/the-establishment-of-the-secret-service-bureau. És a Titkos Hírszerző Szolgálat (SIS vagy MI6), amelyet a Külügyminiszter irányít. Forrás: *SIS – Our History*. Online: www.sis.gov.uk/our-history.html.

is, amelyek technikai úton folytattak titkos adatgyűjtést.¹⁸ Napjainkban az egyes országokban működő titkosszolgálatok száma, a feladatkörök elosztása jelentős különbségeket mutat. Míg például az USA hírszerző közössége tizennyolc tagot számlál, az Oroszországi Föderáció három klasszikus titkosszolgálattal rendelkezik, Magyarországon pedig a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény alapján öt nemzetbiztonsági szolgálat működik.

Ezen szolgálatok feladatköre az évek során folyamatosan bővült, amelynek részeként egyre több kockázattal szemben kellett fellépniük, felderíteni és elhárítani őket. Természetesen az olyan jellegű kockázatok, amelyek a határokon átnyúlnak, illetve mind a polgári, mind pedig a katonai területeken jelentkezhetnek, egy ország több szolgálatának feladatkörében is megjelenhetnek. Ilyen esetekben az irányító személyében való eltérés, a párhuzamos feladatellátás miatt a titkosszolgálatok között kialakulhat bizonyos szintű rivalizálás, amely az együttműködésre és annak részeként az információmegosztásra nem biztos, hogy jó hatással van. Nem lehet kizárni, hogy ez történhetett az USA-ban is, amire a 9/11 Bizottság is utalt jelentésében.

A terrorellhárítás¹⁹ már több évtizede része a rendvédelmi szervek tevékenységi körének. Magyarországon például 1978-ban hozták létre az első ezzel foglalkozó szervezeti elemet a Belügyminisztérium III./II. Csoportfőnökség keretében, az akkori állambiztonsági szolgálat kémelhárításért felelős egységén belül.²⁰ Mondhatjuk tehát, hogy az érintett szervezetek a 21. századba úgy léptek, hogy jelentős tapasztalatokkal rendelkeztek már ezzel összefüggésben, kialakultak az eredményes végrehajtáshoz szükséges működési mechanizmusok. A 21. század elején történt változások, az USA-ban és az EU területén elkövetett terrorcselekmények azonban jelentős módosításokra kényszerítették a szektort.

A 21. századra egyes terrorszervezetek tevékenységi területe az országhatárokat átlépve globálissá vált. Továbbá ezzel összefüggésben működésük a technológiai fejlődésnek is köszönhetően rendkívül összetett lett.²¹ Ezen tényezők következtében a terrorizmus problémakörével egy-egy országon belül, de regionális, illetve globális szinten is ma már egyre több szervezet foglalkozik.

¹⁸ Ilyen például a brit Kormányzati Kommunikációs Központ (Government Communications Headquarters – GCHQ). Forrás: *Our Origins & WWI*. Online: www.gchq.gov.uk/section/history/our-origins-and-wwi.

¹⁹ Jelen tanulmányban a terrorellhárítás fogalma alatt a terrorszervezetekkel, terrorcselekmények megelőzésével összefüggő felderítő, információgyűjtő, elemző, értékelő, tájékoztató munkát értem, és nem tekintem részének a terroristákkal szembeni fizikai fellépést, elfogásukat, cselekvőképtelenné tételüket.

²⁰ BEKE–HEGYES 2015: 24.

²¹ BLASKÓ–BUDAHÁZI 2019: 3.

Egy újabb fontos tényező, amit a helyzet értékelése kapcsán nem szabad figyelmen kívül hagyni, az az, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok feladatkörében vannak olyan területek, amelyek a társadalom számára általában véve kevésbé láthatók, érzékelhetők. Klasszikus példája ennek a külföldi, ellenérdekelt hírszerző szolgálatok tevékenysége egy adott országban. Erről a társadalom egésze sok esetben nagyon keveset tud, illetve a személyes biztonságérzetét is kevésbé befolyásolja. A terrorcselekményről viszont – tekintettel a terrrorszervezetek azon törekvésére, hogy cselekedetüknek minél nagyobb hírértéke legyen – nagyon sok ember szerez tudomást, és egy ilyen támadás az állampolgárok szubjektív biztonságérzetét is jelentősen rontja. Ezen tényezőkre figyelemmel is az adott kormányzatnak mindent meg kell tennie azért, hogy a titkosszolgálatok még a végrehajtás előtt fel tudják deríteni és el tudják hárítani ezeket a kockázatokat.

Szintén egy fontos körülmény, hogy a titkosszolgálatoktól a kormányzat és a társadalom is preventív szemléletet és hozzáállást vár el. Vagyis, hogy az elhárítási körükbe tartozó nemzetbiztonsági kockázatok ne következzenek be. Ennek viszont csak egy tervszerű, széles körű, folyamatos információgyűjtéssel tudnak megfelelni.

A fent említett faktorok miatt napjainkban a terrorcselekmények megakadályozását célzó fellépés csak az érintett szervezetek közötti hatékony együttműködés, információcsere és koordináció esetén lehet eredményes. Egy adott országon belül az ez irányba való elmozdulást elősegítheti:

- ♦ amennyiben az érintett szervezetek közös irányítás alatt működnek;
- ♦ akár több szinten is koordinációs szervezeteket hoznak létre a nemzetbiztonsági szervezetrendszerben, amelyek munkájában az érintett rendvédelmi szerveknek kötelezően részt kell venniük;
- ♦ fúziós központokat alakítanak ki, ahova a meghatározott információkat az érintett rendvédelmi szerveknek kötelezően el kell juttatniuk.

HATÉKONYSÁGNÖVELŐ INTÉZKEDÉSEK AZ ÉSZAK-ATLANTI TÉRSÉGBEN

A terrortámadások sokkoló jelzések voltak arra, hogy a terrorelhárítás során eddig alkalmazott megoldásokon javítani kell, illetve újakat kell keresni. Ez a folyamat az euroatlanti térségben megindult az egyes országokon belül, de a biztonsággal foglalkozó regionális szervezetekben és az ENSZ-ben (Egyesült Nemzetek Szervezetében) is. Ezen túlmenően létrejöttek olyan új nemzetközi szervezetek is, amelyek a terrorelhárítás egyes részterületein biztosítottak keretet az együttműködésnek.

Nemzetközi és regionális szervezetek

Egyesült Nemzetek Szervezete

Az 1945-ben alapított Egyesült Nemzetek Szervezete a legismertebb, kollektív biztonsági szervezet.²² A biztonságot komplex módon kezeli, foglalkozik annak politikai, katonai, társadalmi, környezeti és gazdasági szegmensével, illetve ezen utóbbin belül kiemelten az energiabiztonsággal, a kiberbiztonsággal, továbbá napjainkban a humánbiztonsággal.²³ A nemzetközi terrorizmust több más fenyegetés mellett a humánbiztonságra közvetlenül veszélyt jelentő tényezőként azonosítja.²⁴

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa 2001. szeptember 28-án egyhangúlag fogadta el az 1373. számú határozatot, amelynek értelmében felállították a Teroresellenes Bizottságot (Counter-Terrorism Committee – CTC). Az új szervezet létrehozását az Egyesült Államok elleni 2001. szeptember 11-i támadásokkal indokolták. A létrehozás dátuma alapján jól láthatóan az ENSZ gyorsan reagált az eseményekre, ami egyértelműen mutatja annak fontosságát. A határozat felhívta a tagországokat, hogy működjenek együtt a terrorcselekmények megelőzésében,²⁵ osszák meg az ezzel összefüggő információjukat, úgymint:

- ♦ a terrorista személyek, illetve hálózatok cselekményeivel vagy mozgásával kapcsolatban;
- ♦ a hamisított úti okmányokról;
- ♦ a fegyverek, robbanóanyag és érzékeny anyagok kereskedelméről;
- ♦ a terrorista csoportok által használt kommunikációs technológiákról; és
- ♦ a tömegpusztító fegyverek birtoklása által jelentett fenyegetésekről.²⁶

A Teroresellenes Bizottságot egy Ügyvezető Igazgatóság (Counter-Terrorism Committee Executive Directorate – CTED) segíti, amelynek mandátumát 2021 végén 2025. december 31-ig hosszabbították meg.²⁷

A CTED többek között kérdőíves felmérésekkel, valamint országlátogatások keretében közvetlen megfigyeléssel segíti az egyes országokat a terrorelhárítási képességek területén meglévő hiányosságok azonosításában, továbbá ezek alapján

²² MOLNÁR–MARSÁI–WAGNER 2019: 21.

²³ MOLNÁR–MARSÁI–WAGNER 2019: 22.

²⁴ MOLNÁR–MARSÁI–WAGNER 2019: 23.

²⁵ Az ENSZ BT 1373. (2001) számú határozata. 2001. szeptember 28., 1.

²⁶ Az ENSZ BT 1373. (2001) számú határozata. 2001. szeptember 28., 3.

²⁷ Az ENSZ BT 2617. (2001) számú határozata. 2001. december 30.

a hiányosságok megszüntetésére javaslatokat is megfogalmaz.²⁸ Ez a tevékenység rendkívül hatékony a jó gyakorlatok feltárására, illetve terjesztésére is. A szervezet az ajánlásokat, valamint egyes esetekben az értékeléseket is az Egyesült Nemzetek Terrorelhárítási Hivatala (UN Office of Counter-Terrorism – UNOCT) által létrehozott és működtetett Globális Terrorelhárítási Koordinációs Platformon osztja meg. A Platform az információmegosztáson túl a tagállamok és az ENSZ közötti koordinációs, illetve több érintett esetén tervezési és együttműködési felületként is felhasználható.²⁹

A Bizottság 2015 februárjától működteti továbbá a Globális Terrorelhárítási Kutatási Hálózatot (Global Counter-Terrorism Research Network – GRN),³⁰ amelyben több mint 100 kutatóintézet bevonásával a terrorelhárítás szempontjából releváns részterületeken folytatnak kutatásokat, ezzel is segítve az ezzel foglalkozó szervezetek munkáját. A Bizottság ezen kutatási eredményeket nyilvánosan is elérhetővé teszi.³¹

A Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezete (Interpol)

Az Interpol, vagyis a Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezetét 1923-ban alapították meg, akkor még Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Bizottság néven, Bécsben.³² Jelenleg 195 tagja van, egyik fő célja, hogy bűncselekményekre és bűnözőkre vonatkozó információk megosztásával segítse a nemzeti rendőri szerveket.³³ A 2001. szeptember 11-i terrortámadásokat követően, annak hatására újragondolta működését. Az információmegosztás hatékonyságának fokozása érdekében 2002-ben elindította az I-24/7 néven ismert, biztonságos, globális rendőrségi kommunikációs rendszert.³⁴ A rendszerhez csatlakozott partnerek egyrészt adatokat kérhetnek le az Interpol központi adatbázisaiból, de akár egymás között is kicserélhetik információikat. Jelentőségét egyrészt jól mutatja, hogy 2022-ben a meglévő 19 adatbázisban naponta 16 millió lekérdezés történt, amely 1,4 millió találatot eredményezett.³⁵

²⁸ *Assessments*. Online: www.un.org/securitycouncil/ctc/content/assessments.

²⁹ *Facilitation of Technical Assistance*. Online: www.un.org/securitycouncil/ctc/content/facilitation-technical-assistance.

³⁰ *Research & Analysis*. Online: www.un.org/securitycouncil/ctc/content/research-analysis.

³¹ *Publications*. Online: www.un.org/securitycouncil/ctc/content/publications.

³² BLASKÓ–BUDAHÁZI 2019: 39.

³³ *What Is INTERPOL?* Online: www.interpol.int/Who-we-are/What-is-INTERPOL.

³⁴ *Key Dates*. Online: www.interpol.int/Who-we-are/INTERPOL-100/Key-dates.

³⁵ *Databases*. Online: www.interpol.int/How-we-work/Databases.

Másrészt aktuális, konkrét példával is alátámaszthatjuk hasznosságát. 2023. április első felében Magyarországon a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Irodáját az Interpol értesítette egy olyan magyar állampolgárról, aki élet elleni bejegyzést tett közzé az egyik közösségi oldalon. A személyt a magyar rendvédelmi szervek azonosították, majd a Terrorelhárítási Központ munkatársai elfogták. A kapcsolódó információgyűjtés eredményeként kiderült, hogy a 17 éves miskolci fiatal több internetes oldalon is megosztotta azon tervét, hogy fegyvert vásárol, és egy általános iskolában lövöldözni fog.³⁶

Szintén a 9/11-es támadások hatására hozta létre az Interpol a Vezetési és Koordinációs Központját (Command and Coordination Centre – CCC) azzal a céllal, hogy folyamatosan, a nap 24 órájában segítséget tudjanak nyújtani válsághelyzetek esetén.³⁷

Az Európai Rendőrségi Hivatal (Europol)

Az Europol feladata az EU rendőri szerveként a tagállamok rendőrségeinek támogatása többek között a terrorszervezetek elleni fellépésben. A 2001-es terrortámadást követően létrehozták a Terrorizmus Elleni Munkacsoportot (Counter Terrorism Task Force – CTF), amelynek feladata az információgyűjtés és az elemzés volt.³⁸ 2002-ben az Europol együttműködési megállapodást írt alá az Amerikai Egyesült Államokkal, amelyben rögzítették, hogy az a terrorcselekményekre is kiterjed.³⁹ 2005-ben indították el az Europol Információs Rendszert (Europol Information System – EIS), amely adatbázisban a tagországok adatokat helyezhetnek el és lekérdezéseket hajthatnak végre többek között a terrorizmussal összefüggésben is.⁴⁰ 2007-ben a terrorizmussal kapcsolatos információk összesítése érdekében megjelent a terrorizmus helyzetéről és tendenciáiról szóló első uniós jelentés (EU Terrorism Situation and Trend Report – TE-SAT), amelyet azóta minden évben kiadnak.⁴¹ 2009. június elsején az Europol elindította a Biztonságos Információcsere-hálózati Alkalmazást (Secure Information Exchange Network Application – SIENA), amely

³⁶ Az Interpol jelzése után csapott le a TEK arra a 17 éves fiúra, aki iskolai lövöldözésre készülhetett 2023.

³⁷ *Command and Coordination Centre*. Online: www.interpol.int/How-we-work/Command-and-Coordination-Centre.

³⁸ TÓTH 2012: 61.

³⁹ Agreement Between The United States of America and the European Police Office. 2001. december 6., 3.

⁴⁰ *Europol Information System (EIS)*. Online: www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/information-exchange/europol-information-system.

⁴¹ TÓTH 2012: 67.

gyors és biztonságos információcserét tesz lehetővé az Europol, a tagországok és a társult szervezetek képviselői között. A rendszer fejlesztése során, annak keretében egyrészt speciális platformokat hoztak létre az egyes szakterületek számára. Ezen túlmenően korlátozott anyagok kezelésére is alkalmassá tették kimondottan a terrorjellegű információk megoszthatósága érdekében. 2022 elején már 49 terror-elhárítással foglalkozó szervezet használta a rendszert.⁴²

A TERRORELHÁRÍTÁS HATÉKONYSÁGÁT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK EGYES ORSZÁGOKBAN 2001-ET KÖVETŐEN

Az USA-ban a Nemzeti Hírszerzés Igazgatójának Hivatala a 9/11-es vizsgálóbizottság jelentésének nyilvánosságra hozatala után kilenc hónappal, 2005. április 22-én kezdte meg működését. Igazgatójának az USA Hírszerző Közösség vezetőjeként az egyik feladata lett az ügynökségek szorosabb koordinációjának biztosítása.⁴³ A Bizottság által javasolt Terrorista Fenygetések Integrációs Központját (Terrorist Threat Integration Center – TTIC) kicsit korábban, már 2003. május 1-jén létrehozták. Ezen szervezet egyik fő feladata a hírszerző közösség információinak szintetizálása lett. 2004 augusztusában a TTIC-t a Nemzeti Terrorelhárítási Központba (National Counterterrorism Center – NCTC) integrálták.⁴⁴ Az NCTC jelenleg az ODNI keretében működik,⁴⁵ elemzi és összegzi a terrorizmussal kapcsolatos valamennyi hírszerzési információt.⁴⁶ Az USA-ban további intézkedéseket is foganatosítottak a hírszerző ügynökségek közötti információmegosztás hatékonyabbá tétele érdekében.⁴⁷

Az Egyesült Királyságban 2003-ban új szervezetként létrehozták a Belső Biztonság (Security Service, a volt MI5) szolgálat keretében az Egyesített Terrorizmus-elemző Központot (Joint Terrorism Analysis Center – JTAC). Feladata a nemzetközi terrorizmussal összefüggő, belföldről és külföldről származó információk elemzése és értékelése lett. Emellett aktuálisan már meghatározza a fenyegetettség szintjét, és tájékoztatókat készít a terrorizmussal összefüggő témakörökben. Klasszikus fúziós központként működik a terrorelhárítás területén. Ezen szervezetek jellegzetessége, hogy munkatársai körében megtalálható mindazon rendőrségi, titkosszolgálati és

⁴² Europol 2022b.

⁴³ *Who We Are*. Online: www.dni.gov/index.php/who-we-are.

⁴⁴ Executive Order 13354 – National Counterterrorism Center. 2004. augusztus 27.

⁴⁵ *NCTC Mission/Vision*. Online: www.dni.gov/index.php/nctc-who-we-are/mission-vision.

⁴⁶ The Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004 (IRTPA).

⁴⁷ *About the ISE*. Online: <https://web.archive.org/web/20200219183852/https://www.dni.gov/index.php/who-we-are/organizations/national-security-partnerships/ise/about-the-ise>.

egyéb kormányzati szerv képviselője, amely a terrorelhárítás kapcsán valamilyen részterületen illetékességgel rendelkezik. Ez aktuálisan itt 16 szervezetet jelent.⁴⁸ Ezen megoldás lényege, illetve egyik komoly haszna, hogy az elemzés, értékelés folyamatában minden nézőpont megjelenik. Továbbá a személyes kapcsolatok a szervezetek közötti együttműködésre és az információmegosztásra és koordinációra is pozitívan hatnak.

A Német Szövetségi Köztársaságban, Berlinben, 2004-ben, szintén az al-Káida által az USA-ban 2001. szeptember 11-én végrehajtott terrortámadásokra válaszul, létrehozták a nemzetközi iszlám terrorizmussal kapcsolatos feladatok hatékonyságának növelése érdekében a Közös Terrorelhárítási Központot (Gemeinsames Terrorismusabwehrzentrum – GTAZ). A szervezet jelenleg is működik, irányítása megoszlik a Szövetségi Bünyügyi Rendőrség, a Szövetségi Alkotmányvédelmi Hivatal és a Szövetségi Hírszerző Szolgálat között. A létrehozásának célja az volt, hogy felületet biztosítson a terrorelhárítás ezen területével foglalkozó szervezetek közötti együttműködésnek és a gyors, közvetlen információáramlásnak. Sajátossága a rendszernek, hogy a titkosszolgálati és a rendőrségi feladatok egyértelmű – törvény által elrendelt – elválasztása érdekében két külön – egy-egy titkosszolgálati és rendőri – információs és elemző platformot működtetnek.⁴⁹ A Központ keretében történik meg a releváns információk elemzése, értékelése. Jelenleg negyven szervezet képviselteti magát a munkának keretét adó munkacsoportokban.⁵⁰ A német rendszer másik érdekessége, hogy 2012. november 15-én, Kölnben, a GTAZ mintájára megkezdte működését a Közös Extremizmus- és Terrorelhárítási Központ (Gemeinsame Extremismus- und Terrorismusabwehrzentrum – GETZ). Viszont a terrorelhárítás területén csak a jobboldali, baloldali terrorizmussal és a külföld vonatkozásában a nem iszlamista szélsőséges csoportokkal foglalkozik. Napi működése hasonló a GTAZ-hoz.⁵¹

Az Oroszországi Föderációban 2006. március 10-én hozták létre az Oroszországi Föderáció Szövetségi Biztonsági Szolgálatának, vagyis az orosz polgári és katonai elhárítás vezetőjének irányítása alatt az Országos Terrorellenes Bizottságot

⁴⁸ Joint Terrorism Analysis Centre. Online: <https://www.mi5.gov.uk/about-us/joint-terrorism-analysis-centre>

⁴⁹ Gemeinsames Terrorismusabwehrzentrum (GTAZ – Joint Counter-Terrorism Centre). Online: www.verfassungsschutz.de/en/fields-of-work/islamism-and-islamist-terrorism/gtaaz-en.

⁵⁰ Gemeinsames Terrorismusabwehrzentrum (GTAZ). Online: www.bka.de/DE/UnsereAufgaben/Kooperationen/GTAZ/gtaaz_node.html.

⁵¹ Gemeinsames Extremismus- und Terrorismusabwehrzentrum (GETZ). Online: www.verfassungsschutz.de/DE/verfassungsschutz/auftrag/zusammenarbeit-im-in-und-ausland/getz/getz_node.html.

(Национальный Антитеррористический Комитет – НАК). A Bizottság feladata többek között a terrorelhárítással összefüggő feladatok szervezése lett, továbbá az abban részt vevő szervezetek tevékenységének koordinálása, ezen feladatok információval való támogatása, illetve javaslatok előkészítése az orosz elnök számára a vonatkozó jogszabályok esetleges módosítására.⁵²

Svédországban elsődlegesen a rendőrség feladata a terrorelhárítás. 2005-ben hozták létre a Terrorizmus Elleni Együttműködési Tanácsot (Samverkansrådet mot terrorism). A Tanács létrehozásának célja a terrorelhárítás szempontjából releváns szervezetek közötti koordináció javítása és a terrortámadással összefüggő feladatok hatékonyabbá tétele. A Tanácsban tizenöt hatóság képviselői vannak jelen, a biztonsági rendőrség vezetője vezeti.⁵³ 2005-ben a Tanács egyik munkacsoportjaként alakult meg a Terrorizmus Fenyégetésértékelési Nemzeti Központja (Nationellt centrum för terrorhotbedömning – NCT), amelynek feladata Svédország terrorfenyegetettségének értékelése,⁵⁴ valamint a terrorfenyegetettség szintjének meghatározása. A Központ 2009-től állandó csoportként működik.⁵⁵

Magyarországon a Nemzetbiztonsági Kabinet döntése alapján 2003-ban kezdte meg működését a Terrorellenes Koordinációs Bizottság (TKB) a polgári elhárításért felelős nemzetbiztonsági szolgálat, a Nemzetbiztonsági Hivatal keretében, a hivatal főigazgató-helyettesének vezetésével.⁵⁶ Elsődleges feladata a Kabinet támogatása és a Magyarország biztonságát veszélyeztető terrorcselekmények felderítését, illetve megelőzését célzó tevékenységek összehangolása volt.⁵⁷ 2010 szeptemberében a terrorelhárítással kapcsolatos egyes feladatok centralizációja érdekében – a terror-szervezetekkel összefüggő felderítő és elhárító munkáért felelős nemzetbiztonsági szolgálatok mellett – létrehozták a Terrorelhárítási Központot (TEK).⁵⁸ Ezzel az „európai rendvédelmi struktúrában korábban nem megszokott intézményi keretek között működő”⁵⁹ olyan rendőri szerv jött létre, amely azóta is ellát többek között a terrorszervezetekkel, terrorcselekményekkel összefüggő felderítési, elhárítási

⁵² Цели и задачи. Online: <http://nac.gov.ru/nak/celi-i-zadachi>.

⁵³ Samverkansrådet. Online: <http://sakerhetspolisen.se/verksamheten/kontraterroism/samverkansradet.html>.

⁵⁴ Nationellt centrum för terrorhotbedömning. 2023.

⁵⁵ Nationellt centrum för terrorhotbedömning. Online: <http://sakerhetspolisen.se/verksamheten/kontraterroism/nationellt-centrum-for-terrorhotbedomning.html>.

⁵⁶ URBÁN 2020: 21.

⁵⁷ 2239/2005. (X. 28.) Korm. határozat a terrorfelderítés műveleti koordinációjáról és a Terrorellenes Koordinációs Bizottság létrehozásáról.

⁵⁸ 295/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól.

⁵⁹ KASZNÁR 2018: 143.

feladatokat, továbbá a felszámolói tevékenységet.⁶⁰ A TEK megalakulásától annak főigazgatója látja el a TKB vezetését, amelynek feladatköre kibővült, működését pedig folyamatosan a nemzetbiztonsági szervezetrendszer változásaihoz igazították.⁶¹

BEFEJEZÉS

A 2000-es évek elején a terrrorszervezetek jelentette kihívás egyes elemeit az USA és Európa nem tudta hatékonyan kezelni. Mindazonáltal a nemzetközi szervezetek és az egyes országok is nagyon rövid időn belül azonosították azokat a tényezőket, amelyek nehezítették ezen kockázatok sikeres elhárítását, és lépéseket tettek az irányba, hogy a megváltozott helyzetre megfelelő válaszokat tudjanak adni.

A nemzetközi szervezetek elsődlegesen a nemzetközi együttműködések erősítése, illetve megkönnyítése irányába mozdultak el. Ennek érdekében például informatikai rendszereket hoztak létre azért, hogy az információcsere gyorsan, biztonságosan megvalósulhasson. Emellett több példát találhatunk a terrorelhárítással összefüggő tudás széles körű terjesztésére, gondoljunk csak az ENSZ kutatóhálózatára, vagy az Europol TE-SAT jelentéseire.

Az egyes országokon belül a fúziós központok mellett megjelentek a koordinációért, az együttműködések „kikényszerítéséért” felelős szervezetek. A bemutatott példák alapján ezek a vezetés több szintjén is megtalálhatók. Az Oroszországi Föderáció Országos Terrorellenes Bizottsága a politika szintjén működik, míg az USA ODNI már a szakmai közösség része, de egyértelműen a hírszerző szolgálatok felett helyezkedik el. A magyar Terrorellenes Koordinációs Bizottság pedig a szolgálatok szintjét jelenti.

Az elmúlt 20 évben az iszlám szélsőséges szervezetek jelentette kockázat nem csökkent, ezt a 2010-es években, Európában elkövetett terrorcselekmények egyértelműen alátámasztják.⁶² Ezek a tragikus események megmutatták azt is, hogy nagyon gyorsan újabb és újabb, addig ismeretlen kihívással találhatják szemben magukat a terrorelhárító szolgálatok, gondoljunk csak a visszatérő harcosok problémakörére.⁶³ Úgy tűnik tehát, hogy a megtett intézkedések nem voltak elegendőek. Ez irányba mutat, hogy az Europol keretében 2016 januárjában létrehoztak egy

⁶⁰ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről.

⁶¹ 1824/2015. (XI. 19.) Korm. határozat a terrorizmus elleni küzdelem feladatainak egységes végrehajtási rendjéről.

⁶² 2015 Charlie Hebdo Attacks Fast Facts 2015; Terrorist Drives Truck Through a Bastille Day Celebration 2018; London Bridge: What We Know About the Attack 2019.

⁶³ BLASKÓ–BUDAHÁZI 2019: 50.

központi terrorellenes szervezetet, az Európai Terrorellenes Központot (European Counter Terrorism Centre – ECTC). A korábbi megoldáshoz képest ezen szervezet az információmegosztáson, az elemző tevékenységeken túl műveleti segítséget is képes nyújtani, segítséget ad az online nyomozásokhoz, illetve kialakítottak egy terrorellenes válságközpontot is, amely a nemzetközi együttműködések előmozdításának lett egy újabb eszköze.⁶⁴

Az elmúlt 23 év történései alapján úgy tűnik, el kell fogadnunk azt, hogy a terrorizmusra a következő évtizedben is egy olyan kockázati tényezőként kell tekintenünk, amely okozhat meglepetéseket. Arra kell azonban törekednünk, hogy ez minél kisebb arányban forduljon elő.

FELHASZNÁLT IRODALOM

2015 Charlie Hebdo Attacks Fast Facts (2015): CNN, 2015. január 21. Online: <https://edition.cnn.com/2015/01/21/europe/2015-paris-terror-attacks-fast-facts/index.html>

Az Interpol jelzése után csapott le a TEK arra a 17 éves fiúra, aki iskolai lövöldözésre készülhetett (2023): HVG.hu, 2023. április 2. Online: https://hvg.hu/itthon/20230402_Az_Interpol_jelzese_utan_csapott_le_a_TEK_arra_a_17_eves_fiura_aki_iskolai_lovoldozesre_keszulhetett

BEKE József – HEGYES Gabriella (2015): A terrorellhárítás kezdetei Magyarországon. A C-79-es dosszié. *Terror és Elhárítás*, 3(1), 1–31.

BLASKÓ Béla – BUDAHÁZI Árpád (2019): *A nemzetközi bűnügyi együttműködés joga*. Budapest: Dialóg Campus.

BODA József szerk. (2019): *Rendészettudományi szaklexikon*. Budapest: Dialóg Campus.

Europol (2022a): *European Union Terrorism Situation and Trend Report*. Online: www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Tesat_Report_2022_o.pdf

Europol (2022b): *Secure Information Exchange Network Application (SIENA)*. Online: www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/information-exchange/secure-information-exchange-network-application-siena

Intelligence and Security Committee (2006): *Report into the London Terrorist Attacks on 7 July 2005*. Online: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/224690/isc_terrorist_attacks_7july_report.pdf

JENKINS, John Philip (2023): *Terrorism*. Online: www.britannica.com/topic/terrorism

KASZNÁR Attila (2018): Terrorellhárítási Központ. In RESPERGER István (szerk.): *Nemzetbiztonsági alapismeretek*. Budapest: Dialóg Campus, 143–156.

United Nations Office on Drugs and Crime (é. n.): *Terrorism in the 19th Century*. UNODC. Online: www.unodc.org/e4j/en/terrorism/module-1/key-issues/terrorism-in-19th-century.html

London Bridge: What we Know about the Attack (2019): BBC, 2019. december 3. Online: www.bbc.com/news/uk-50594810

⁶⁴ European Counter Terrorism Centre – ECTC. Online: www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc.

- MOLNÁR Anna – MARSAI Viktor – WAGNER Péter szerk. (2019): *Nemzetközi biztonsági szervezetek*. Budapest: Dialóg Campus.
- Nationellt centrum för terrorhotbedömning (2023): *Helårsbedömning 2023. Sammanfattning*. Stockholm: Säkerhetspolisen. Online: <https://sakerhetspolisen.se/download/18.36cda2851868025da5b18b/1678194697351/NCT%20hel%C3%A5rsbed%C3%B6mning%202023.pdf>
- Office of the Director of National Intelligence (2023): *Annual Threat Assessment of the U.S. Intelligence Community*. Online: www.dni.gov/files/ODNI/documents/assessments/ATA-2023-Unclassified-Report.pdf
- REINARES, Fernando (2009): Jihadist Radicalization and the 2004 Madrid Bombing Network. *CTC Sentinel*, 2(11), 16–19. Online: <https://ctc.westpoint.edu/jihadist-radicalization-and-the-2004-madrid-bombing-network/>
- Report of the Joint Inquiry Into the Terrorist Attacks of September 11, 2001 (2002): Online: www.intelligence.senate.gov/sites/default/files/documents/CRPT-107srpt351-5.pdf
- Terrorist Drives Truck through a Bastille Day Celebration (2018): *History*, 2018. július 13. Online: www.history.com/this-day-in-history/2016-nice-terrorist-attacks
- TÓTH Tamás (2012): Az Europol tevékenysége. *Nemzet és Biztonság*, 5(5–6), 59–78.
- URBÁN Attila (2020): A koordinációs folyamatok intézményi hátterének evolúciója a magyar nemzetbiztonsági igazgatásban. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 8(1), 5–32. Online: <https://doi.org/10.32561/NSZ.2020.1.1>

Egyéb források

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
- 295/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól
- 2239/2005. (X. 28.) Korm. határozat a terrorfelderítés műveleti koordinációjáról és a Terrorellenes Koordinációs Bizottság létrehozásáról
- 1824/2015. (XI. 19.) Korm. határozat a terrorizmus elleni küzdelem feladatainak egységes végrehajtási rendjéről
- Agreement Between the United States of America and the European Police Office. 2001. december 6. Online: www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/agreement_between_the_united_states_of_america_and_the_european_police_office.pdf
- Az ENSZ BT 1373. (2001) számú határozata. 2001. szeptember 28.
- Az ENSZ BT 2617. (2001) számú határozata. 2001. december 30.
- Executive Order 13354 – National Counterterrorism Center. 2004. augusztus 27. Online: www.dni.gov/files/NCTC/documents/RelatedContent_documents/eo13354.pdf
- The Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004 (IRTPA). Online: <https://it.ojp.gov/PrivacyLiberty/authorities/statutes/1282>